

UDK: 27-184.3-247.4
Pregledni rad
Primljeno: siječanj 2014.

Vinko MAMIĆ
Pontificia Facoltà Teologica / Pontificio Istituto di Spiritualità „Teresianum“
Piazza San Pancrazio 5A, IT – 00152 Roma
vinkomamic@hotmail.com

VJERA VS. STRAH U MATEJEVU EVANĐELJU

Sažetak

U radu se istražuju tri ulomka iz Matejeva evanđelja, iz kojih se može iščitati autorovo poimanje odnosa straha i vjere: 8,23-27; 14,22-33 i 28,1-10. Studija se bazira na „reader-response“ kritici i fokusira se na utvrđivanje retoričkog finaliteta ovih ulomaka. Već sama etimološka analiza imenica „vjera“ i „strah“, kako u grčkom tako i u hebrejskom jeziku, pokazuje da su ta dva pojma u bazičnoj suprotnosti: dok je prvi derivat riječi koje označavaju nešto što je „pouzđano“ i „stabilno“, drugi proistječe iz konceptualnih izričaja koji denominiraju „drhtanje“ i „bijeg“. U spomenutim ulomcima očitovanje vjere i straha implicitnog čitatelja poprima etimološke odrednice odnosnih pojmova. Premda se Matejev implicitni čitatelj kreće na relaciji vjera - malovjernost, on nikada ne postaje nevjernik. Jednako tako, u mjeri u kojoj malovjernost prevladava, i strah je više djelatan, ali taj strah nikada trajno ne udaljuje učenika od njegova Učitelja. Napokon, ova studija pokazuje da je Matej tako oblikovao svoja izvješća kako bi omogućio što potpuniju i lakšu identifikaciju realnog i implicitnog čitatelja. Evanđelistov krajnji cilj je probuditi vjeru aktualnog čitatelja u djelotvornu prisutnost Uskrslog. Takva se vjera suprotstavlja strahu i bijegu od izazova antagonističke stvarnosti, omogućujući pritom pouzđano i dosljedno nasljedovanje Isusa Krista.

Ključne riječi: vjera, malovjernost, strah, implicitni čitatelj.

Uvod

Ova studija bazira se na tri ulomka koji na poseban način izražavaju Matejevo shvaćanje odnosa vjere i straha: pripovijest o stišanoj oluji (8,23-27), o hodu po vodi (14,22-33) i o Isusovu uskrsnuću (28,1-10). Cilj je studije definirati osnovne karakteristike implicitnog čitatelja s obzirom na dinamiku tih odnosa. Zbog toga, a s obzirom na metodu, u analizi tekstova dominira tzv. „reader-response criticism“. Uz ovu je, radi lakšeg uočavanja posebnosti Matejevih izvješća, redovito korištena i metoda usporedbe paralelnih tekstova.

1. Opozicija riječi „vjera“ i „strah“

Već sama etimologija riječi „vjera“ i „strah“ u grčkom jeziku pokazuje da su ta dva termina u bazičnoj suprotnosti. U korijenu imenice φόβος i glagola φοβέομαι nalazi se φέβομαι, koji Homer koristi sa značenjem „pobjeći“. U antičkom grčkom i sama imenica φόβος ima značenje „bijeg“, a glagol φοβέομαι „pobjeći“. LXX upotrebljava riječi s osnovom φοβ- za hebrejske izraze koji proistječu iz korijena שׁרָ (70%), koji izvorno znači „drhtati“, „tresti se“.¹ U grčkom iz vremena Novog zavjeta imenica φόβος znači „strah“, a glagol φοβέομαι upotrebljava se za „bojati se“.²

Imenica πίστις, kao i glagol πιστεύω, derivat je pridjeva πιστός. Pridjev u klasičnom grčkom znači „pouzdan“, „vrijedan povjerenja“, „vjeran“. Analogno tome, imenica πίστις poprima značenje „pouzdanje“, „čvrsto uvjerenje“, bez ikakva religioznog obilježja. Riječi s osnovom πιστ- religiozno značenje poprimaju tek u helenističkom razdoblju.³ Izraze iz skupine s korijenom שׁרָ LXX redovito prevodi upravo izvedenicama te osnove, što svjedoči da je jezična skupina πιστ- percipirana kao prikladan izričaj za ono što je „pouzdan“, što „čvrsto stoji“, bilo da se radi o odnosu čovjeka prema Bogu, prema drugom čovjeku ili prema stvarima. Ipak, opozicija između „pobjeći“, odnosno „tresti se“ i „čvrsto stajati“, tj. između straha i vjere, koju sugerira etimologija ovih riječi, gubi svoju snagu kada je u pitanju relacija čovjeka ili naroda prema Bogu. U Svetom pismu, kako u Starom tako i u Novom zavjetu, „strah Božji“ često predstavlja izričaj vjere.⁴ S druge strane, osobito u kasnijim psalmima i u Matejevu evanđelju, govori se o vjeri i pouzdanju u Boga koji umanjuju ili posve isključuju strah.⁵

U Matejevim izvješćima koja u sebi sadržavaju tematiku vjere i straha karakteristična je tendencija autora da ih predstavi na takav način da čitatelj u njima prepozna osobno iskustvo i iskustvo kršćanske zajednice. Studija koja slijedi pokazuje da Matej taj cilj ostvaruje tako da kroz pripovijesti iz Isusova života osigura rastuću identifikaciju čitatelja s protagonistima događaja. Konačna svrha ovakve spisateljske strategije je ohrabriti naslovnike da vjerom nadvladaju situacije kušnje i straha.

1 Horst R. BALZ, „φοβέω“, *Theological Dictionary of the New Testament*, sv. 9 (Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1974.), 199.

2 Vidi: Horst R. BALZ, „φοβέω“, 189-190.

3 Tako Rudolf BULTMANN – Artur WEISER, „πιστεύω“, *Theological Dictionary of the New Testament*, sv. 6 (Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1968.), 179-182.

4 Rudolf BULTMANN – Artur WEISER, „πιστεύω“, 183; Horst R. BALZ, „φοβέω“, 208-209.

5 Horst R. BALZ, „φοβέω“, 200, 211.

2. Čitatelj u barci

Matejevo izvješće o stišanoj oluji (8,23-27) dobar je primjer takve redakcijske djelatnosti. Izvješće pokazuje da Matej marginalizira dimenziju straha dvanaestorice, fokusirajući se na Isusovo moćno i spasonosno djelovanje. Marginalizacija straha lakše se zapaža ako se Matejev tekst usporedi s paralelnim tekstovima u Markovoj (4,35-41) i Lukinoj (8,22-25) redakciji. Dok se u Markovoj naraciji, nakon iznenadnog i olujnog vjetrova, učenici „silno prestrašiše“ (lit. „uplašeni strahom velikim“, ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, r. 41), a u Lukinoj se nalaze „prestrašeni u čudu“ (φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, r. 25), u Matejevoj redakciji nazočni (ἄνθρωποι) su jednostavno „začudeni“ (ἐθαύμασαν, r. 27). Matej, očito, minimalizira dimenziju straha. U isto vrijeme on naglašava Isusovo spasiteljsko djelovanje, koje – premda izaziva čuđenje zbog svoje nadnaravne moći – sa sobom donosi oslobođenje od straha i unutarnji mir. Mateju je važno da cijelu pripovijest njegovi čitatelji dožive osobno. Od posebne mu je važnosti da uoče kako je Isusov ukor: „Što ste plašljivi, malovjerni?“ više upravljen njima, nego učenicima u barci. Taj efekt autor postiže na sljedeći način.

U njegovoj redakciji, u r. 25, učenici Isusa oslovljavaju s Κύριε, što je bio redovit naziv za Sina Božjega u ranom kršćanstvu (nasuprot Markova Διδάσκαλε, r. 38 i Lukina Ἐπιστάτα [lit. „gospodaru“, DUDA – FUČAK: „učitelju“], r. 24).⁶ Ovaj naziv je, dakle, izraz kojim se Matejev čitatelj redovito obraćao Bogu u svojim molitvama i zazivima. Familijarnosti s izrazom dodatno pridonosi proces identifikacije čitatelja s onima koji je izgovaraju. Matejevu strategiju poistovjećivanja čitatelja s protagonistima naracije olakšava i ulomak koji mu prethodi, 8,18-22 jer upućuje čitatelja na ono što je potrebno učiniti da bi se postalo Isusovim učnikom. Upotreba glagola ἀκολουθέω u rr. 19 i 22 u prvoj i u r. 23 u drugoj perikopi osobito je važan u tom kontekstu.⁷ Matejev neobičan naziv za oluju, σεισμός u r. 24 (Mk i Lk koriste uobičajen naziv λαίλαψ [Mk r. 37, Lk r. 23]), ima sličan efekt. U NZ i grčkom Matejeva vremena, naime, imenica se redovito koristila sa značenjem „potres.“ Od 14x, koliko se spominje u NZ (Mt 4x, Mk 1x, Lk 1x, Dj 1x, Otk 7x), samo ovdje nema takvo značenje. U Mt 24,7, isto kao i Mk 13,8; Lk 21,11 i knjiga Otk, σεισμός upotrebljava se u opisu tjeskoba koje vjernici moraju pretrpjeti u posljednjim vremenima. Budući da

⁶ Vidi: William D. DAVIES – Dale C. ALLISON, *The Gospel According to Saint Matthew*, ICC, sv. 2 (Edinburgh: T & T Clark, 1991.), 69.

⁷ Tako William D. DAVIES – Dale C. ALLISON, *Matthew*, 68.

Matejeva zajednica u vrijeme pisanja prvog evanđelja trpi progone i kušnje, koji su praćeni strahovima (vidi Mt 10),⁸ riječ *σεισμός* omogućuje poistovjećivanje narativnog i *Sitz im Leben* čitatelja. Zbog svega toga, Isusov upit u r. 27: „Što ste plašljivi, malovjerni?“, čitatelj doživljava vrlo osobno. Iz opisa događaja on shvaća da je strah posljedica „male vjere“, odnosno malog pouzdanja u Isusovu izbaviteljsku prisutnost.⁹ Identifikacijom s dvanesticom Matej želi pomoći svojoj zajednici da vjerom nadvlada strah.¹⁰ Na tragu te tvrdnje je i zapažanje R. H. Gundryja da u Matejevoj redakciji pitanje s kojim završava ulomak, „Tko je taj da mu se i vjetrovi i more pokoravaju?“, postavljaju *ἄνθρωποι* (r. 27), a ne učenici *πρὸς ἀλλήλους*, kao kod Marka i Luke (Mk r. 41, Lk r. 25).¹¹ Nakon stišavanja oluje, učenici su, po Mateju, utvrđeni u vjeri, i takvo pitanje im ne priliči. Nakon prepoznavanja vlastite životne stvarnosti u životu dvanaestorice, isto vrijedi i za njegova čitatelja, odnosno čitateljicu.¹²

Odgovor na upit ljudi: „Tko je taj da mu se i vjetrovi i more pokoravaju?“, nalazi se u drugom izvješću s Galilejskog jezera, u 14,22-33. Tekst opisuje događaj Isusova hoda po vodi, nakon kojeg učenici ispovijedaju: „Uistinu, ti si Sin Božji!“ (r. 33).

3. Čitatelj hoda po vodi

U opisu koji redovito nosi naziv *Isus hoda po moru*, i koji dobro odgovara izvješćima u Marku 6,45-52 i Ivanu 6,16-21 (Luka ne donosi ovaj događaj), za Matejevu verziju događaja (14,22-33) taj naziv nije najprikladniji. Umjesto toga, bolje bi joj odgovarao naslov koji bi

⁸ O tome postoji općeniti konsenzus egzegeta. Vidi npr.: Robert H. GUNDRY, *Matthew. A Commentary on His Literary and Theological Art* (Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1982.), 5-7.

⁹ Salvador MUÑOZ IGLESIAS, *Comentario al evangelio según San Mateo* (Madrid: Editorial de Espiritualidad, 1998.), 98, objašnjava: „Estos son reprendidos por su ‘poca fe’. Sin nada de fe no hubieran pedido socorro a Jesús. Con mucha fe no habrían tenido miedo alguno. Porque tenían poca, le despertaron angustiados.“

¹⁰ William D. DAVIES – Dale C. ALLISON, *Matthew*, 75.

¹¹ Robert H. GUNDRY, *Matthew*, 156.

¹² Marco CAIROLI, *La “poca fede” nel vangelo di Matteo. Uno studio esegetico-teologico* (Roma: Editrice Pontificio Istituto Biblico, 2005.), 260, tvrdi da izraz *ὀλιγόπιστοι*, ne samo ovdje nego i u svim drugim slučajevima u kojima ga evanđelist koristi, označava nedostatak pouzdanja učenika u Isusovu prisutnost i njegovo izbaviteljsko djelovanje u kušnjama. Spominje se 5x u Matejevu evanđelju (6,30; 8,26; 14,31; 16,8; u 17,20 je srodna imenica *ὀλιγοπιστία*) i 1x u Lk (12,28). Osim kod Sextusa (*Sententiae*, 6) riječ se ne javlja nigdje više u ranoj kršćanskoj literaturi.

govorio i o Petrovu hodu po vodi. Samo Mt, naime, donosi epizodu o Petru koji najprije hoda po površini jezera, a potom, uplašen, počinje tonuti. O važnosti koju Matej daje ovoj epizodi svjedoči činjenica da je stavlja na vrhunac svoje naracije, u rasplet (rr. 29b-32), a priprema je uvodom (rr. 22-23) i zapletom (rr. 24-29a); na kraju perikope donosi samo kratak zaključak (r. 33).

S obzirom na tematiku vjere i straha važno je primijetiti da je u perikopi o stišanoj oluji strah predstavljen kao posljedica malovjernosti učenika, dok opis događaja o hodu po vodi upućuje na to da je strah izazvao malovjernost. Potonja pripovijest, naime, govori da Petar, očito zahvaljujući vjeri, najprije hoda po vodi. Nakon toga, opazivši vjetar, „počne tonuti“. Kao razlog, Matej navodi strah (ἐφοβήθη, r. 30). Pri tome, izraz „vidjevši vjetar“ (βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον, r. 30) ne znači da se vjetar iznenada pojavio i uplašio Petra,¹³ jer je taj vjetar stvarao poteškoće u navigaciji cijele noći.¹⁴ Izraz, po svemu sudeći, želi komunicirati čitatelju da Petar upire pogled u nešto što djeluje prijeteće i pri tome svraća pogled s Isusa. Time je narušen odnos povjerenja koji je uspostavljen u trenutku kada je, na Petrovu zamolbu: „Gospodine, ako si ti, zapovjedi mi da dođem k tebi po vodi!“, Isus odgovorio: „Dođi!“ (rr. 28-29a). Pogled prema vjetru umanjio je svijest o Isusovoj nazočnosti, a uvećao percepciju opasnosti koju sa sobom donosi vjor.¹⁵ Ovo novo stanje svijesti urodilo je strahom, a strah sumnjom u održivost hoda po vodi i, posljedično, tonjenjem.

S obzirom na aktualnog čitatelja, izdvajanje Petra iz grupe učenika doprinosi njegovoj ili njezinoj osobnoj identifikaciji s Petrom i sa situacijom u kojoj se nalazi. Taj identifikacija, kako je već spomenuto, važna za Mateja. Njoj doprinosi živopisan opis događaja kao cjeline, česti izravni citati,¹⁶ predstavljanje unutarnjih misli protagonista putem konverzacije, a ne autorovim opisima ili unutarnjim monolozima,¹⁷ te

13 Dodatak ἰσχυρὸν nakon ἄνεμον nalazi se u kodeksima B¹ C D L i nekim ranim prijevodima, a ispušten je u $\aleph$ i B*. Tekst je stavljen u zagrade u NA²⁷. Bruce M. METZGER, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, ²1994.), 30, varijantu [ἰσχυρὸν] objašnjava kao zahtjev teksta „to explain Peter’s increasing fear.“ Ovo objašnjenje se slaže s tekstom u r. 24, u kojem se spominje samo ἄνεμος.

14 Marco CAIROLI, „Poca fede“, 116.

15 Vittorio FUSCO, „L’incredulità del credente: un aspetto dell’ecclesiologia di Matteo“, *Parole Spirito e Vita* 17 (1988.), 130-131.

16 Mt navodi sedam direktnih citata, Mk i Iv po jedan.

17 Dok Mk 6,49 otkriva misli dvanaestorice: „A oni, vidjevši kako hodi po moru, pomisliše da je utvara“, u Mt 14,26 misli učenika postaju povik: „A učenici, ugledavši ga kako hodi po moru, prestrašeni rekoše: ‘Utvara!’“

rastući ritam naracije. Ovakva narativna strategija uvodi čitatelja sve više u tkivo teksta, fokusirajući ga na Petra. Sugestivni izričaji poput „Gospodine, spasi me!“, „Gospodine, ako si ti, zapovjedi mi da dođem k tebi“, „Hrabro samo!“, „Ne boj se!“, „Dođi!“, koji se većinom nalaze samo u Matejevoj redakciji, povećavaju čitateljevu emotivnu involviranost u događaj. U. Luz smatra da je ovo izvješće zapravo pripovijest o osobnim iskustvima pojedinaca unutar kršćanske zajednice, bez posebne eklezijalne konotacije.¹⁸ Možda je njegova tvrdnja pretjerana, ali Matejev napor da ovu izvanrednu anegdotu predstavi kao stvarnost koja reflektira konkretni život članova njegove zajednice, više je nego primjetan.¹⁹ Slično Luzu, W. D. Davies – D. C. Allison vide Petra kao primjer vjernika koji posrće u kušnjama. Po njima, Matejeva pripovijest naglašava Isusovu spasiteljsku prisutnost i u situacijama nevjernosti: njegova je ruka ispružena (r. 31) i onda kada, zbog straha za vlastitu egzistenciju, vjera zataji.²⁰

Matejevo izvješće o hodu po vodi završava usklikom učenika: „Uistinu, ti si Sin Božji!“ (r. 33). Markova pripovijest, naprotiv, govori o nerazumijevanju dvanaestorice, kojima „srce bijaše stvrdnuto“ (r. 52). W. Marxsen ovu razliku objašnjava različitim interesima dvojice autora. Dok je Marko zaokupljen problematikom prihvaćanja Isusova nauka i pristupa kršćanstvu, odnosno relacijom *ἀπιστία – πίστις*, Matej je usredotočen na izgradnju života vjernika, zbog čega u središte naracije stavlja odnos *πίστις – ὀλιγοπιστία*.²¹ Očito, Petar, koji u prisposobi predstavlja „arhetip“²² vjernika, služi evanđelistu Mateju kao model koji nudi svojem čitatelju kako živjeti u stalnom dinamizmu odnosa *πίστις – ὀλιγοπιστία – πίστις*.²³

Sve to ide u prilog tezi da je izvješće o hodu po vodi tako formirano da ohrabri čitatelja koji je posrnuo u vjeri, koji je iz straha zatajio Gospodina, ili se bori s vlastitim slabostima i sumnjama. *Imitatio Christi*, slikovito opisana u Petrovu hodu po vodi,²⁴ ne znači

18 Ulrich LUZ, *Das Evangelium nach Matthäus. 2. Teilband, Mt 8-17*, EKK I/2 (Zürich: Benziger, 1990.), 409.

19 Vidi: Marco CAIROLI, „Poca fede“, 119, n. 90.

20 Vidi: William D. DAVIES – Dale C. ALLISON, *Matthew*, 509.

21 Willi MARXSEN, *Introduction to the New Testament* (Philadelphia: Fortress, 1976.), 150.

22 Charles R. CARLISLE, „Jesus' Walking on the Water: A Note on Matthew 14.22-33“, *New Testament Studies* 31 (1985.), 153.

23 André THAYSE, *Matthieu. L'évangile revisité* (Bruxelles: Racine, 1998.), 128, smatra da se ova pripovijest može shvatiti kao priprema za očitovanje vjere apostola Petra u 16,13-20.

24 William D. DAVIES – Dale C. ALLISON, *Matthew*, 507.

nepogrešivost, kao što ni strah i sumnja, i iz njih posljedica „mala vjera“, ne znači nevjernost u temeljnom opredjeljenju za učeništvo Kristovo.

4. Vjera u Uskrslog vs. strah čitatelja

Opis Isusova uskrsnuća u Mt evanđelju (28,1-10) karakterističan je upravo po isticanju važnosti vjere u uskrslog Krista – jedinog kojega ima kršćanska zajednica – u nadvladavanju straha u postpashalnim kušnjama kroz koje prolazi. Spominjanje „velikog potresa“ prisjeća čitatelja na pripovijest o stišanoj oluji (σεισμός μέγας, u oba teksta, 8,24 i 28,2). Jednak učinak ima i srodnik ἐσεισθησαν (DUDA – FUČAK: „zadrhtaše“) u r. 4. Napokon, spominjanje imenice φόβος u rr. 4 i 8, i glagolskih srodnika u formi imperativa μὴ φοβεῖσθε u rr. 5 i 10, služi kao poveznica ne samo s naracijom o stišanoj oluji nego i zgodom o hodu po vodi. Emfatično ὑμεῖς u rečenici „Vi se ne bojte!“ (r. 5a) stavlja u opoziciju strah stražara koji su toliko preplašeni da ἐσεισθησαν καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί (lit. „zadrhtaše i postadoše kao mrtvi“) i žene koje se ne trebaju ničega plašiti. One doduše odlaze „sa strahom“, ali i s „radošću velikom“ (μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, r. 8). U ovome se Mt bitno razlikuje od Mk i Lk, koji govore isključivo o strahu žena (Mk 16,5, 8; Lk 24,5). Mk taj strah posebno ističe. Nakon ulaska u otvoren grob i vidjevši mladića zaogrnutu bijelom haljinom, one ostaju „zaprepaštene“ (ἐξεθαμβήθησαν [aor. pas.], DUDA – FUČAK: „preplaše se“), a nakon što im je rečeno da je Isus uskrsnuo i da tu vijest trebaju prenijeti učenicima, one izlaze i bježe od groba. Evanđelist nastavlja: „spopade ih strah i trepet (τρόμος καὶ ἔκστασις). I nikome ništa ne rekoše jer se bojahu“ (r. 8). Strah, dakle, uzrokuje bijeg, stvarnost koja je i u antičkom grčkom naznačena riječju φόβος, odnosno glagolom φοβέομαι. Ova leksička poveznica samo potvrđuje naravnost reakcije žena u opisanim okolnostima.

U Matejevu izvješću, naprotiv, žene ne bježe. Njihov strah pomiješan je s radošću. Literarni kontekst jasno sugerira da je ta radost posljedica vjere, povjerenja, odnosno „čvrstog stajanja“ uz primjenu riječi o Isusovu uskrsnuću. Iako se u perikopi ne koristi riječ πίστις, ona po svojem sadržaju najbolje opisuje to stanje. Denotacija osjećaja žena jasno govori o izvanrednosti onoga što se događa u osobi koja vjeruje. To izvanredno događanje poznato je prvoj kršćanskoj zajednici. Retorički finalitet oksimoronskog izričaja μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης zapravo i jest poistovjećenje čitatelja s iskustvom žena.

Ta identifikacija je olakšana činjenicom da žene, u Matejevoj naraciji, ne ulaze u grob. Marko i Luka izvješćuju o njihovu ulasku u grob (Mk 16,5; Lk 24,3), što znači da su mogle vidjeti da u njemu nema tijela.²⁵ Kod Mateja one ne vide da je prazan, nego vjeruju riječima koje su im priopćene. Upravo to je iskustvo vjere prvih – i svih kasnijih – kršćana.

S druge strane, uvođenje uskrslog Gospodina u naraciju ima još jednu pragmatičku namjenu: ona uvjerava čitatelja da se Isus po vjeri uprisutnjuje. Ta prisutnost izgoni strah.²⁶ Matej je svjestan da svjedočanstvo i navještaj kršćana može proisteći samo iz dubokog uvjerenja u prisutnost Uskrsloga u njihovu životu i s tom sviješću oblikuje svoje izvješće. Ono u konačnici ima egzortativan karakter, usredotočen je na čitatelja, kojega želi ohrabriti u uskrsnoj vjeri, osloboditi od straha i učiniti navjestiteljem Radosne vijesti.²⁷

Zaključak

Interaktivnost vjere i straha važan je motiv u Matejevu evanđelju. Obraden je na takav način da se čitatelj može prepoznati u dinamici njihovih međusobnih odnosa. Temeljna karakteristika implicitnog čitatelja je vjera u uskrslog Gospodina. S druge strane, taj čitatelj u sebi nosi strahove koji se očituju u kušnjama kroz koje prolazi. U mjeri u kojoj je vjera prisutna, strah se umanjuje. Postoji bazična opozicija između te dvije stvarnosti. No, one su u realnom životu uzajamno prožete. Implicitni čitatelj kreće se na relaciji vjera – malovjernost, ali nikada ne postaje nevjernik. Jednako tako, strah je u većoj ili manjoj mjeri djelatan, ali nikada trajno ne udaljuje učenika, implicitnog čitatelja, od Učitelja. To nije posljedica njegova napora, nego rezultat skrbi Uskrsloga koji „pruža ruku“ kada počne „tonuti“. Za Mateja je bitno da u svojem čitatelju pobudi svijest, iskustvo prisutnosti uskrslog Gospodina. To iskustvo ne dopušta „bijeg“ od izazovne svakodnevnice. Dapače, ono omogućuje čitatelju da „čvrsto stoji“ u tom i takvu svijetu, bez obzira na njegove mijene. Strahovi i sumnje, po Mateju, ne mogu oduzeti radost vjernika. Svoje evanđelje završava riječima: „Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta“ (28,20). Vjera o kojoj govori Matej, vjera koja pobjeđuje strah, vjera je u egzistencijalnu stvarnost tih riječi.

²⁵ Osim što Mt, za razliku od Mk i Lk, ne govori o ulasku žena u grob, za odlazak žena od groba koristi izraz ἀπὸ τοῦ μνημείου (r. 8), što se razlikuje od Markova εἰς τὸ μνημεῖον (r. 5).

²⁶ Robert H. GUNDRY, *Matthew*, 591, u komentaru na r. 10 tvrdi: „Now joy suffers no admixture of fear. So it will be when the persecuted disciples of Jesus see him again. So it can now be by faith.“

²⁷ Po Mateju, razlog zbog kojega odlaze s groba je „navijestiti“ (ἀπαγγεῖλαι, r. 8).

FAITH VS. FEAR IN MATTHEW'S GOSPEL

Summary

This paper examines three passages of Matthew's Gospel, which give insight into the author's understanding of the relationship between faith and fear: 8:23-27, 14:22-33 and 28:1-10. The study is based on reader-response criticism, and focuses on the rhetorical finality of the texts. A simple etymological analysis of the nouns "faith" and "fear" in both Greek and Hebrew shows that these words are in basic contradiction: while the former stands for terms that indicate something "reliable" and "steady"; the latter derives from expressions denoting "trembling" and "escape". In the three pericopes, the manifestations of the implied reader's faith and fear assume the attitudes of their etymological settings. Although Matthew's implied reader moves between faith and little faith, he or she never becomes an unbeliever. Likewise, when little faith prevails, the implied reader's fear increases, but that fear never permanently separates the disciple from his Master. Finally, this study shows that the three accounts are shaped in such a way as to facilitate the full identification of the actual reader with the implied reader. The ultimate rhetorical purpose of this narrative strategy is to awaken the actual reader's faith to the presence of the Risen Lord. Such faith opposes his or her fear and the temptation to escape from hostile life-realities, while assuring a steadfastness in following Jesus Christ.

Keywords: *faith, little faith, fear, implied reader.*

Translation: Vinko Mamić and Kevin Sullivan